

Dietari d'un borrianenc resident a **Barcelona** Aina Monferrer (UJI)

Per segon any consecutiu, el Premi de Narrativa de Vila-real ha anat a mans d'un borrianenc. Si l'any 2012 el va guanyar Joan Garí amb la novel·la *El balnerari*, en 2013 se l'ha endut Domènec Marzà amb el dietari *Passat en net*, que acaba de publicar 3i4.

La literatura dietarística és potser el gènere en prosa més directe i autobiogràfic. El dietarisme és prosa despullada, almenys d'aparença, que traspua vida i intimitat i que desvetlla traces de la personalitat de l'escriptor, com ara les seues inseguretats i pors. Els dietaris de persones cèlebres tenen un interès històric i, fins i tot, el poden tenir científic, com en el cas del de Charles Darwin. Així mateix, el nostre llibre demostra que el dietari d'un escriptor no especialment conegut pot suscitar gran interès sempre que ofereisca algun aspecte que desperte la curiositat del lector.

Fill de Domingo, l'últim sereno del Port, i de Lluïsa la perruquera, Domènec Marzà va viure la seua infantesa als vetusts edificis de l'actual grup Roger de Flor, fins que se'n va anar a Barcelona a estudiar Filologia Catalana i es va instal·lar allí definitivament. A més de la coincidència geogràfica –tot i que cadascú experimenta un mateix espai de manera completament diferent i cada moment en un lloc és irrepetible–, la lectura d'aquest dietari ha descobert una inquietud compartida: la curiositat profunda i l'estima per la literatura, que aquest escriptor afronta des de la humilitat, la passió i les ganes de conèixer, tot lligant els llibres i les experiències de vida de manera que les seues lectures arriben a ser analgèsiques en alguns casos.

Aquest llibre és una tria d'anotacions de dietari escrites entre l'any 1996 i el 2006. Deu anys de maduresa i de paternitat, de rutina funcionària i de fer-se gran a

Coverta del llibre.

mesura que es llegeix i es reflexiona sobre la vida viscuda, sobre una infantesa que s'allunya amb l'últim alè de vida de la mare i amb la relativament recent falta del pare. Aquests deu anys de plàcida maduració de l'escriptor acaben amb un trasbals familiar malauradament massa comú: el càncer.

El cas de Domènec Marzà és un dels molts exemples de borrianencs, i valencians en general, que fan vida a Barcelona –pense, entre altres, en el periodista borrianenc David Miró, subdirector del diari Ara. Aquestes personalitats cultes d'origen valencià, de tant de veure el País Valencià des de Barcelona i de viure'l només de vacances, se n'han convertit en observadors externs. Potser, des de fora,

és encara més palès el furibund procés de castellanització dels valencians, sobretot en nuclis poblacionals com ara Borriana, on l'autoodi té una embranzida especial.

També són interessants les anotacions on explica com va aconseguir els primers llibres, comprats amb uns pocs estalvis. La seua procedència humil fa que no comptara amb una col·lecció familiar de llibres. És potser per això que té una mena d'obsessió envers la seua biblioteca personal i li provoca una certa ansietat el fet de tenir-la repartida entre les seues tres residències (a Barcelona, al Port i a Berge).

Els personatges borrianencs insignes desperten una curiositat especial a aquest escriptor. Artur Perucho Badia i Vicent Marco Miranda són dels dels que han desfilat per les pàgines del seu llibre. D'altra banda, els personatges quotidians de la seua infantesa al Port de Borriana també tenen el seu espai en aquest llibre. Alguns, com ara Don Luis Roca, capellà de l'església del Port durant més de 40 anys, són clarament identificables. En canvi, la majoria de personatges són referits per les seues inicials, de manera que només aquells que han viscut els mateixos escenaris poden fer elucubracions un poc encertades sobre aquests personatges inspirats en persones de carn i ossos.

Les anotacions dietarístiques varien de temàtica, de dimensions, d'intestat autobiogràfica, d'estructura interna i, fins i tot, d'estil literari. Hi ha anotacions

Dietari d'un borrianenc resident a Barcelona

Domènec Marzà.

properes a la columna periodística, casos que freguen la crítica filològica o literària, d'altres que semblen fragments d'una novel·la costumista i també s'hi pot trobar algun esbós de prosa poètica. D'aquesta manera, l'objecte de reflexió es desplaça quasi aleatòriament per l'espai, pel temps, per l'abstracte, pel concret, pel profund i pel quotidià amb dos leitmotiv: el lloc i el llibre. Certament, el contrast semàntic entre anotacions dóna al conjunt una significació ben genuïna.

Si l'antropònim sol aparèixer vetlat, el topònim es mostra amb tots els ets i uts. Tres són els llocs principals on transcorre la vida narrada en primera persona: el Port de Borriana, un poblet de la província de Terol anomenat Berge i Barcelona. Cada espai suscita uns sentiments en l'autor i hi té un paper en la seua vida i la de la seua família. El Port és el racó de la infantesa i ara de les vacances. Les vistes des del terrat d'un dels quatre blocs del grup Roger de Flor cap a les muntanyes i des del mirador del menjador del seu pis cap als pins de darrere, amb la mar al fons, són un motiu visual recurrent. Es tracta de paisatges evocadors que canvien segons l'època de l'any i les condicions meteorològiques, d'una calmada bellesa a l'hivern, d'allò més suggeridora de sentiments introspectius i retrospectius.

Berge és el poble d'on és originària la dona i on tenen també una segona residència. És un lloc tranquil que invita a la lectura, al recolliment i a la rutina assolsegada. És, però, un lloc sense passat: "per Berge puc passejar amb l'absoluta tranquil·litat de saber que els records no m'assaltaran a cada cantonada" (p. 13). Barcelona és el lloc del treball, on s'experimenten certes angoixes i frustracions laborals –és professor d'Institut– i algunes situacions doloroses dins del nucli familiar.

Un lloc especialment turmentós per a l'autor és la Pobla Tornesa, d'on prové la seua família originàriament. Tanmateix, ell se sent arrelat al Port, i la Pobla no és més que un indret de records vacacionals d'infantesa, amb la presència de parents i coneguts, i on ha anat nombroses vegades amb sa mare per acompanyar-la ja que ella sí que sent que pertany a la Pobla. Tanmateix, com si d'alguna qüestió freudiana es tractés, la Pobla li genera sentiments d'angoixa: "Sensació que tot es perd. El poble creix, s'obren nous carrers, es construeixen cases adossades, s'instal·len noves fàbriques de ceràmica... però jo no puc evitar la sensació de decrepitud, de cosa vella i caduca. Les visites a la Pobla sempre em produeixen tristor i molta pena" (p. 68).

Semblaria que el moviment geogràfic l'empeny a escriure, per tal com també hi ha anotacions que són cròniques o pensaments suscitats per viatges a Lisboa, Tunísia, records de París, del Delta de l'Ebre o de la Vall d'Aran, entre d'altres. Les seues anotacions es divideixen probablement en dos grans grups: les motivades per un lloc físic i un ambient concret, o bé les que es dediquen a reflexions sobre la lectura d'un llibre. Marzà és un observador i amant de la llengua ben dita, sense errades normatives. D'aquí que hi haja entrades motivades per un element fraseològic o bé altres on es repassen, amb rigor, els motius d'una mala traducció literària que fa nosa de llegir. De fet, el títol del llibre ja mostra l'afany per l'ús acurat de la llengua, amb una expressió fraseològica que és sovint castellanitzada pel que fa a la preposició. També ofereix comentaris històrics i literaris, com ara quan posa en dubte l'ordenació cronològica de l'Obra completa de Josep Pla o bé quan recupera les interessantíssimes reflexions epistolars sobre la situació lingüística del valencià en el s. XIX que Enrique Dupuy de Lôme escriu a Teodor Llorente.

Tot comptat i debatut, és un llibre molt llegidor que de ben segur farà les delícies d'aquells borrianencs que vulguen tastar-lo, ja que evocarà imatges nostàlgiques que resideixen en l'inconscient col·lectiu dels borrianencs, especialment dels del Port. Nogensmenys, aquestes realitats tan concretes que recull Marzà són fàcilment extrapolables a qualsevol ambient quotidià i concret a la vora de la mediterrània. És per això que s'ha triat una portada amb una platja que no és la de Borriana? Encara després de llegir *Passat en net*, no queda clar per què s'hi ha escollit aquesta platja anònima. Potser, l'autor vol amagar-ne l'autèntica, a veure si així pot despistar els turistes que tanta nosa ens fan a alguns romàntics borrianencs, perquè voldríem conservar la nostra platja sols per a nosaltres, com un secret que perdura immutable en el temps. Seguint una lògica cronològica, esperem, en pocs anys, assaborir un nou dietari de Domènec Marzà que abraçe la dècada següent.